

„Z dala od hunsztynowego brzegu...”

FLOTYLLA PIŃSKA

— 2020 —

Monitor rzeczny Flotylli Pińskiej ORP „Warszawa”
Mal. Anna Pawlina

Polesie

KRAINA i LUDZIE

Rys historyczny

Pińsk, występujący w dokumentach łacińskich pod nazwą Pniscum, jest jednym z najstarszych grodów kresowych.

Od poł. X w. Polesie należało do Rusi Kijowskiej. Pierwsza wzmianka o jego stolicy – Pińsku pochodzi z wieku XI. Zamotował ją mnisz Nestor w związku z konfliktem między kiażdżetami trembowelskim, włodzimierskim a kijowskim. Natomiast źródła żydowskie podają rok 1050 jako datę wybudowania w Pińsku synagogi.

W obrębie rozbicia dzielnicowego Rusi Kijowskiej, Pińsk znalazł się w obrębie księstwa turowskiego, a później turowsko-pińskiego. W XIV w. ziemia pińska została przyłączona do Wielkiego Księstwa Litewskiego (1322).

W ramach umowy zawartej w Krewie (1385), potwierdzonej unią w Horodle (1413), a następnie unią lubelską (1569), większość Polesia pozostała w granicach Wielkiego Księstwa Litewskiego, zaś jego południowa część znalazła się w obszarze Korony Królestwa Polskiego.

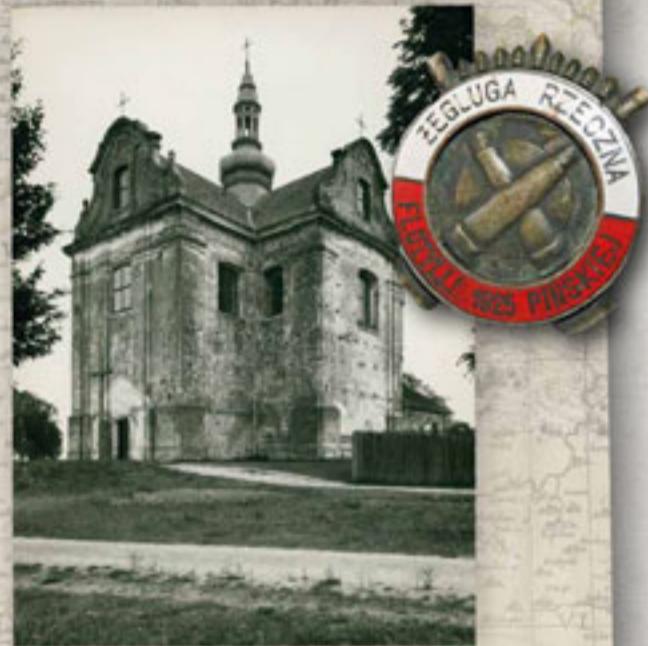
W wyniku rozejmu andruszowskiego (1667), kończącego wojnę Rzeczypospolitej z Cesarstwem Rosyjskim, część Polesia na wschód od Dniepru przypadła Rosji, reszta ziemi pozostała w granicach Rzeczypospolitej.

Po drugim (1793) i trzecim (1795) rozbiorze Polski całe Polesie znalazło się w granicach Rosji. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości (1918), zgodnie z postanowieniami traktatu ryskiego (1921) kończącego wojnę polsko-bolszewicką, Rzeczypospolita otrzymała część Polesia z Pińskiem.

W 1921 r. Pińsk był stolicą województwa poleskiego. Jednak po pożarze, który w sierpniu 1921 r. wybuchł w mieście, zdegradowano go do rangi miasta powiatowego. Miastem wojewódzkim został Brześć.

Po zakończeniu II wojny światowej większość Polesia znalazła się w granicach ZSRR.

Wielkie Księstwo Litewskie-Magni Ducatus Lithuaniae, trw. Mapa Radziwiłłowska.
Ze zbiorów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu.

Kościół św. Anny w Horodyszczu.
Ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie.

STYCZEŃ | 2020

śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

LUTY | 2020

so	N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt	so
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29

Utworzenie Marynarki Wojennej

Kazimierz Poroński - muredzec generała dywizji.
Ze zbiorów Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni.

Ponocznik Jan Giedroyc pomysłodawca i pierwszy
dowódca Flotylli Pińskiej. Ze zbiorów Muzeum Marynarki
Wojennej w Gdyni.

Grupa marynarzy na dekach marynarki przed udaniem się na front. Pińsk 1919 r.
Ze zbiorów Wojskowego Biura Historycznego.

Gdy na początku 1919 r. mocarstwa europejskie przygotowywały się do budowy nowego ładu światowego na konferencji wersalskiej, odrodzona po 123 latach zaborów Rzeczpospolita prowadziła krwawe walki o swoje granice. Na zachodzie wciąż trwało powstanie wielkopolskie, wrzało na Górnym Śląsku, a Orlika kontynuowała walkę o polskość Lwowa. Zniszczone przez działania I wojny światowej Kresy Wschodnie miały dotknąć kolejna wojna. Od lutego 1919 r. uformował się front polsko-bolszewicki.

Już 28 listopada 1918 r. Naczelnik Państwa Józef Piłsudski wydał oficjalny rozkaz o utworzeniu Polskiej Marynarki Wojennej. Z powodu braku dostępu do morza pierwsze jednostki marynarki wojennej stanowiły okręty rzeczne. Jeszcze przed odzyskaniem niepodległości z rozkazu ptk. Bolesława Roi utworzona została Flotylla Wiślan w Krakowie. 1 listopada 1918 r. rozpoczęto rekwirowanie statków austro-węgierskich i podniesiono na nich biało-czerwone bandery. 12 listopada dowódca Wojsk Polskich w Galicji oficjalnie utworzył Flotyllę Wiślaną pod dowództwem kpt. Władysława Nawrockiego.

Jednym z pierwszych postanowień Departamentu Spraw Morskich - odrodzonej Rzeczypospolitej, było utworzenie tymczasowej bazy Marynarki Wojennej w Modlinie pod dowództwem ptk. Bogumiła Nowońskiego. Tam przybywali pierwsi marynarze, zarówno ci z doświadczeniem z flot państwowych zaborów, jak i zgłaszający się ochotnicy. W grudniu 1918 r. zaczęto tworzyć nową Polską Flotyllę Wiślaną, która w marcu 1919 r. liczyła 5 okrętów.

Wobec nasilającego się konfliktu z bolszewikami dowódca Marynarki Wojennej wiceadmirał Kazimierz Poroński uznał, że tworzenie sił morskich jest w danej chwili bezcelowe i skupił się na rozbudowie sil-powstającej Flotylli Pińskiej, walczącej już z bolszewikami.

Monitory ORP „Pińsk” i ORP „Warszawa” w porcie w Pińsku. Widoczne główne uzbrojenie armata Schneider wz. 1913 kalibru 105 mm, zdjęcie przed modernizacją w 1930 r.
Ze zbiorów Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni.

MARZEC

2020

N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	pn	wt	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25

UDZIAŁ
MARYNARZY W WALKACH
O NIEPODLEGŁOŚĆ
II Rzeczypospolitej
1919-1921

W momencie utworzenia Marynarki Wojennej kraj nie miał dostępu do morza, a rząd Józefa Piłsudskiego kontrolował jedynie ziemie byłego Królestwa Polskiego bez Suwalszczyzny. Nowo powstałe państwo toczyło w tym okresie walki z wojskami ukraińskimi i bolszewickimi, a ich areną były tereny gęsto poprzecinane liniami rzek i ich rozlewisk.

Zajęcie Pińska w marcu 1919 r. przez oddziały Wojska Polskiego gen. Antoniego Listowskiego i prowadzenie walk na obszarach rozlewisk tzw. „Morza Pińskiego” zderzyło je z nieznanymi dotąd problemami dotyczącymi wymiany informacji, zaopatrzenia czy przemieszczania oddziałów. Polesie okazało się dla wielu polskich żołnierzy krajem nieznanym.

Na początku kwietnia 1919 r. zgłosił się do gen. Antoniego Listowskiego były oficer rosyjskiej marynarki wojennej, książę Jan Giedroyć z propozycją utworzenia floty w Pińsku z pozostałością przez Niemców lodzi motorowych. 19 kwietnia oficjalnie powołano do życia Flotyllę Pińską, która miała składać się z czterech motorówek: „Listowczyk”, „Lechi”, „Lizdejko” i „Lauda”. Pierwszym jej dowódcą został por. mat. Jan Giedroyć. Swój charakter bojowy nowo powstała formacja przeszła 3 lipca 1919 r. pod Horodyszczem. W rozkazie gen. Listowskiego napisano: „wyrażam szczególną wdzięczność i słowa pochwały Flotylli pińskiej pod dowództwem por. marynarki księcia Giedroycia za inicjatywę i mąstwo podczas zdobycia Horodyszcza”. Walki na Prypci trwały nieprzerwanie do kwietnia 1920 r. zajmując miejscowości położone nad największą rzeką Polesia m.in.: Dawidgródek, Turów, Petryków i Mozyr. W międzyczasie jej nowym dowódcą został mjr mjr. Edward Sadowski. Operacje marynarzy na Wschodzie zostały dostrzeżone i uznane za przydatne w działaniach apropowizacyjnych, zwiadowczych i militarnych do których zmuszała ją atakująca oddziały polskie na Polesiu flotylla bolszewicka. 27 kwietnia 1920 r. po rozpoczęciu polskiej ofensywy na Ukrainie Flotylla Pińska pod Czarnobylem walczyła w największej w czasie wojny polsko-bolszewickiej bitwie rzecznej. W wyniku starcia rozbomboniono zespół okrętów bolszewickiej Flotylli Dnieperzańskiej i zajęto ważny port rzeczny w Czarnobyle. Było to pierwsze zwycięstwo Polskiej Marynarki Wojennej od bitwy pod Oliwą w 1627 r. Po opanowaniu Kijowa w maju 1920 r. powołano do życia Oddział Wydzielony Flotylli Pińskiej w Kijowie (potocznie nazywanego flotyllą nadnidnioprzjańską), którego dowódcą wyznaczono por. mat. Borysa Mohuczego.

Wobec przełamania na północy frontu pod Samsonowkiem przez bolszewicką I Armię Komuny, 8 czerwca 1920 r. podjęto decyzję o opuszczeniu Kijowa. Kolejne tygodnie przyniosły ofensywę wojsk bolszewickich i próbę reorganizacji Flotylli Pińskiej. Jednak ze względu na niski stan wód na Prypcie i jej dopływach podjęto decyzje o zatopieniu statków oraz przemieszczaniu marynarzy do Modlina.

Marynarze Flotylli Pińskiej na ulicach Kijowa.
Defilada główną ulicą miasta w maju 1920 r.
Ze zbiorów Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni.

Por. mjr. Robert Oszek. W Marynarce Wojennej od stycznia 1919 r., początkowo w porcie wojskowym w Toruniu, a od 1920 r. we Flotylli Pińskiej. Wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej, jako zastępca dowódcy okrętu opancerzonego „Pancerzy I”, a od 17 sierpnia 1920 r. jako dowódca monitora „Mozyr”. W 1921 r. skierowany wraz z grupą marynarzy do III powstania śląskiego.
Ze zbiorów Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni.

Jednostka marynarki Wojska Polskiego na rynku w Pińsku w 1919 r.
Ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego.

KWIETIEŃ | 2020

śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24

Mapa z obszarem działań Flotylli Pińskiej, za: J. Bartlewicz, Flotylla Pińska i jej udział w wojnie polsko-sowieckiej 1918–1920, Warszawa 1933.

Godło marynarskie wz. 1919.
Ze zbiorów Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni.

Flotylla Pińska została rozwijana 2 sierpnia 1920 r. Jej oficerów i marynarzy wcielono do Flotylli Wiślanej w ramach której brali udział w bitwie warszawskiej 1920 r. W czasie walk pod Warszawą generał Józef Haller ocenił udział marynarzy słowami „Z dala od bursztynowego brzegu na którym domniemane powiewała polska bandera i po wiek wieków powiewać będzie, stanęli polscy marynarze ramię przy ramieniu obok naszej piechoty, z pierś czyniąc wrogowi i twarzą zapór”.

W październiku 1920 r. Wojsko Polskie ponownie wkroczyło na Polesie. 19 października por. mar. Aleksander Mohocezy rozpoczął odbudowę Flotylli, początkowo jako Oddział Detasowany Flotylli Rzecznej na Prypeci.

Za udział w wojnie polsko-bolszewickiej 17 marynarzy Flotylli Pińskiej otrzymało Krzyż Virtuti Militari, natomiast 67 Krzyż Walecznych za męstwo i odwagę wykazaną w boju. Tak duża liczba odznaczonych świadczy o wielkim zaangażowaniu tej formacji w walki o zachowanie niepodległości II Rzeczypospolitej w latach 1919–1921.

Marynarze Flotylli Pińskiej uczestniczyli nie tylko w walkach na froncie polsko-bolszewickim 1919–1921, ale również włączyli się w działania zbrojne o polskość Górnego Śląska w III powstaniu śląskim. Grupa byłych marynarzy Flotylli, dowodzona przez por. mar. Roberta Oszka na początku maja 1921 r. utworzyła specjalny oddział szturmowy, który został zmotoryzowany i wyposażony w improwizowane samochody pancernie. Oddział ten brał udział w walkach w trakcie III powstania śląskiego w składzie Grupy „Północ”, m.in. w bitwie o Górg Św. Anny.

Udziały marynarzy
W WALKACH
O GRANICE
1919–1921.

Krzyż srebrny orderu Virtuti Militari V klasy.
Domena publiczna Wikimedia Commons.

Por. mar. Robert Oszek i marynarze walczący w III powstaniu śląskim. Ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego.

MAJ | 2020

pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25

Lódź latająca Schneek FBA-17HMT2 należąca do Rzecznej Eskadry Lotniczej w porcie w Pińsku.
Ze zbiorów Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni.

Flotylla Pińska w latach 1921-39

Działania wojenne w sierpniu 1920 r. spowodowały konieczność odbudowy sił rzecznych na Połesiu. W październiku 1920 r. z Flotylli Wiślanej wydzielono Oddział Detasowany mający za zadanie operowanie na Pińcu i Prypeci. 1 marca 1922 r. przemianowano go na Flotyllę Pińską pod dowództwem kpt. mar. Mariana Wolbeka.

Po zakończeniu wojny z bolszewikami kryzys gospodarczy i ogromna inflacja spowodowały likwidację Flotylli Wiślanej i przeniesienie części jej sprzętu do Pińska.

Rozwój Flotylli Pińskiej nastąpił wiosną 1927 r. po objęciu dowództwa przez kmdr. por. Witolda Zajączkowskiego, który zajął się poprawą dyscypliny wśród marynarzy, zmienił system szkolenia i wprowadził nowe rozwiązania techniczne. Pod koniec okresu międzywojennego remontami i budową nowych jednostek oraz produkcją wyposażenia elektrycznego, napędowego i okrętowego dla jednostek rzecznych zajmowały się Warsztaty Portowe Marynarki Wojennej.

W 1931 r. kierownictwo Marynarki Wojennej określiło główne strategie rozwoju Flotylli Pińskiej: poprawa i uzupełnienie obrony przeciwlotniczej, unowocześnienie i modyfikacja okrętów, poprawa opancerzenia i prędkości jednostek pływających.

Głównym zadaniem Flotylli była ochrona granicy (we współpracy z Korpusem Ochrony Pogranicza) i przeprowadzanie na rzekach podczas ewentualnej wojny ze Związkiem Sowieckim oraz wsparcie artyleryjskie własnych oddziałów na trudno dostępnym terenach Połessia. Niestety, ze względu na niski stan rzek i ogólną sytuację militarną potencjał Flotylli nie został wykorzystany. Większość okrętów bojowych zatopiono, a marynarzy skierowano do walk lądowych.

Komandor porucznik Witold Zajączkowski,
dowódcą Flotylli Pińskiej w latach 1927–1939 r.
Ze zbiorów Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni.

Statek uzbrojony ORP „Gen. Szeptycki” i monitor ORP „Pińsk” na Pińcu.
Ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego.

CZERWIEC

2020

pn 1	wt 2	śr 3	cz 4	pt 5	so 6	N 7	pn 8	wt 9	śr 10	cz 11	pt 12	so 13	N 14	pn 15	wt 16	śr 17	cz 18	pt 19	so 20	N 21	pn 22	wt 23	śr 24	cz 25	pt 26	so 27	N 28	pn 29	wt 30
---------	---------	---------	---------	---------	---------	--------	---------	---------	----------	----------	----------	----------	---------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	---------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	---------	----------	----------

Monitory ORP „Wilno” i ORP „Kraków” na Wiśle. Okres międzywojenny.
Ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego.

Pierwsze jednostki pływające Flotylli to:

- motorówki z karabinami maszynowymi Maxim;
- uzbrojony statek „Pancerzy I”;
- sowiecki „Trachomirov” z armatą polową wz. 1902 kaliber 76,2 mm na obrótowej podstawie i karabinami maszynowymi Maxim.

Późniejsze wyposażenie stanowiły:

- monitory rzeczne: OORP Warszawa, Pińsk, Mozyrz (późniejszy Toruń) i Horodyszcze, uzbrojone w 2 armaty francuskie Schneider wz. 1913 kaliber 105 mm w wieżach pancernych i 5 karabinów maszynowych Maxim wz. 1908 kaliber 7,92 mm. W 1930 r. w wieżach pancernych zamontowano haubice kaliber 100 mm wz. 1914/19 i 2 armaty Schneider wz. 1897 kaliber 75 mm, uzupełnione 4 karabinami maszynowymi. Na przełomie 1938/1939 r. w miejsce haubic zamontowano armatę 75 mm wz. 1897;
- monitory rzeczne: OORP Kraków i Wilno, uzbrojone w haubice kaliber 100 mm wz. 1914/19 w wieży rurowej, 2 armaty kaliber 75 mm wz. 1897 w wieży na śródokręciu, 4 karabiny maszynowe Maxim wz. 1908. W 1932 r. w miejsce armat zamontowano 2 haubice kaliber 100 mm wz. 1914/19. W 1939 r. dodano karabin maszynowy przeciwlotniczy Hotchkiss kal. 13,2 mm;
- kanonierki rzeczne: „Zaradna”, „Zuchwała” i „Zawiąta”, uzbrojone w haubicę 100 mm wz. 1914/19, armatę 37 mm Puteaux wz. 1918 zabudowaną w wieży pancerną z samochodu pancernego Ursus i karabin maszynowy przeciwlotniczy Hotchkiss kal. 7,92 mm;

Wylawianie wystrzelonej torpedy ćwiczebnej przez ORP „Gen. Sosnkowski” należący do Flotylli Pińskiej, podczas ćwiczeń w Zatoce Gdańskiej, dobrze widoczny ckm Maxim wz. 1908 na podstawie saneczkowej.
Ze zbiorów Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni.

WYPOSAŻENIE
i UZBROJENIE

Flotylli Pińskiej

Statek uzbrojony „Pancerzy I”, dawny rosyjski „Trachomirov”. Na pierwszym planie działo nazywane przez marynarzy „Kaczą” lub „Kaszą”, czyli zdobyczna rosyjska armata polowa kal. 76,2 mm wz. 1902 na obrótowej podstawie.
Ze zbiorów Wojskowego Biura Historycznego.

LIPIEC | 2020

sr	cz	pt	so	N	pn	wt	sr	cz	pt	so	N	pn	wt	sr	cz	pt	so	N	pn	wt	sr	cz	pt
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24

Atryleria główna monitora ORP „Pińsk” przed zmianą w 1930 r., francuska armata systemu Schneider wz. 1913 kalibru 105 mm. Ze zbiorów Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni.

WYPOSAŻENIE
i UZBROJENIE

Flotylli Pińskiej

Załogi kutrów i motorówek uzbrojonych wchodzących w skład Flotylli Pińskiej. Marynarze w austriackich hełmach typu „Berndorfer” wz. 1917. Ze zbiorów Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni.

• Wypożyczenie i uzbrojenie

- uzbrojone kutry:
 - ciężki kuter ORP „Nieuchwytny”, uzbrojony w armatę przeciwlotniczą Vickers L39M1928 kaliber 40 mm zabudowaną w wieży pancernej (w 1937 r. zamieniono na armatę plot. Bofors wz. 1936 kaliber 40 mm), armatę Puteaux kaliber 37 mm wz. 1918 zabudowaną w wieży pancernej z samochodu pancernego Ursus, ciężki karabin maszynowy Hotchkiss kal. 7,92 mm;
 - kutry od KU 1 do KU 5, z napędem jedno i dwuśrubowym, uzbrojone w armatę Hotchkiss wz. 1885 kaliber 37 mm i karabin maszynowy Maxim wz. 1908 kaliber 7,92 mm;
 - kutry zwiadu i meldunkowe uzbrojone w karabiny maszynowe;
 - opancerzone trałowce rzeczne:
 - od T1 do T3, o napędzie śrubowym, uzbrojone w armatę Puteaux kaliber 37 mm wz. 1918, karabin maszynowy Hotchkiss wz. 1925 kaliber 7,92 mm, 4 miny rzeczne; wyposażone w trał kontaktowy i hak holowniczy;
 - od T4 do T7, o napędzie bocznokołowy, uzbrojone w karabin maszynowy Hotchkiss wz. 1925 kaliber 7,92 mm; wyposażone w trał kontaktowy i hak holowniczy;
 - statki uzbrojone pełniące zadania okrętów sztabowych, obrony przeciwlotniczej i okrętu-celu:
 - ORP „Admirał Ściegiennego” uzbrojony w dwa ciężkie karabiny maszynowe Maxim wz. 1908 kaliber 7,92 mm;
 - ORP „Hetman Chodkiewicz” uzbrojony w 2 armaty Schneider wz. 1897 kaliber 75 mm, po przekształceniu w okręt obrony przeciwlotniczej uzbrojony w 4 podwójnie sprzężone najczęstsze karabiny maszynowe Hotchkiss wz. 1930 kaliber 13,2 mm, 4 ciężkie karabiny maszynowe Maxim wz. 1908 kaliber 7,92 mm i miny rzeczne;
 - ORP „Admirał Dickman” uzbrojony w 2 armaty Schneider wz. 1897 kaliber 75 mm i 3 ciężkie karabiny maszynowe Maxim wz. 1908. Po demontażu uzbrojenia przekształcony w okręt-cel do ćwiczeń artyleryjskich.
 - statek gazowo-minowy „Mały”, uzbrojony w karabin maszynowy Maxim wz. 1908 i 190 min rzecznych wzór R.

W 1927 r. utworzono pododdział lotniczy Flotylli z 6 łodziami latającymi typu Schreck FBA-17HMT2. Kilka lat później powołano Rzeczną Eskadrę Lotniczą wyposażoną w Schreck FBA oraz samoloty Lublin R.XIII bis i PWS-542. Ze względu na duże zużycie sprzętu latającego w 1937 r. oddział rozwiązano, a sprawne samoloty przekazano do Morskiego Dywizjonu Lotniczego w Pucku.

SIERPIEŃ | 2020

Flotyllę Pińską tworzyła kadra zawodowa, marynarze z poboru oraz ochotnicy. Po 12-tygodniowym szkoleniu unitarnym w Świeciu marynarze otrzymywali przydział. Pierwsza grupa, po szkoleniu w Pińsku, trafiła do pododdziałów lądowych, druga, po kursie w Modlinie do jednostek pływających. Szkolenie dla podoficerów odbywało się w Świeciu, a dla specjalistów łączności w Toruniu, gdzie znajdowała się Szkoła Podchorążych Marynarki Wojennej. Warunki bytu marynarzy Flotylli Pińskiej w porównaniu z innymi rodzajami sił zbrojnych były bardzo trudne. Dopiero w 1936 r. w koszarach w Pińsku otwarto łazienki i pralnię oraz stację uzdatniania wody.

Powszechnym zjawiskiem wśród poborowych był analfabetyzm. W 1923 r. analfabeci stanowili 19% stanu osobowego całej Marynarki Wojennej. Chcąc zlikwidować problem, realizowano ustawę Sejmu o przymusowym nauczaniu w Wojsku Polskim. Zorganizowano bibliotekę marynarską i teatr. W połowie lat trzydziestych Flotylla Rzeczna Marynarki Wojennej rozpoczęła opiekę nad szkołą Polskiej Macierzy Szkolnej w Dzikowcach Małych i szkołą powszechną w Dąwidrądzinie.

Oddziały Flotylli uczestniczyły we wszystkich uroczystościach państwowych, wojskowych i religijnych. Wychowanie religijne było bardzo ważnym elementem kształcenia żołnierzy państwej marynarki w okresie międzywojennym. Katedra w Pińsku była kościołem garnizonowym, ale uroczyste msze święte odprawiano także w porcie.

W okresie letnim prowadzono zajęcia sportowe i organizowano zawody. Członkowie Wojskowego Klubu Sportowego „Kotwica” osiągali wysokie lokaty w rywalizacji sportowej nie tylko w mistrzostwach Marynarki Wojennej, ale także w skali całego kraju. Prętnie działały również organizacje społeczne związane z wojskiem np.: Rodzina Wojskowa, Liga Morska i Rzeczna, Strzelec, Spółdzielnia Flotylli.

Zdjęcia monitora rzecznego ORP „Hajduki” z podczas eksploracji kanałów statków w suchim doku. Modlin 1925 r.
Ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

WRZESIEŃ | 2020

wt | šr | cz | pt | so | N | pn | wt | šr | cz | pt | so | N | pn | wt | šr | cz | pt | so | N | pn | wt | šr | cz | pt | so | N | pn | wt | šr

Trzeci od lewej kpt. mar. Henryk Sułkowski, kawaler Orderu Virtuti Militari, dowódca oddziału szturmowego Flotylli Pińskiej w wojnie polsko-bolszewickiej. Więzień Ostaszkowa, zamordowany w Twerze.
Zdjęcie ze zbiorów Muzeum Katyńskiego w Warszawie.

NA FRONTACH
II wojny światowej

Zakończenie wojny obronnej w 1939 r. nie stanowiło kresu walki marynarzy pińskich w czasie II wojny światowej. Po bitwie pod Kościem część kadry oficerskiej została osadzona w niemieckich oflagach (np. por. Tadeusz Kawalec, jeniec w obozie w Woldenbergu) i stalagach lub internowana w państewach neutralnych.

Duża grupa spośród z nich po zakończeniu walk zdecydowała o przedostaniu się na Zachód, aby walczyć pod polską banderą u boku brytyjskiej Royal Navy dowodząc m.in. okrętami OORP Garland, Burza, Dragon, Orkan i innych.

Wyjątkowo tragiczny los spotkał polskich marynarzy na terenach zagarniętych przez Związek Sowiecki. Już we wrześniu grupa oficerów na czele z kpt. mar. Czesławem Basińskim została zamordowana we wrześniu 1939 r. przez nacjonalistów ukraińskich we wsi Ogdeniec. Również pod koniec września zamordowano ponad 20 osobową grupę oficerów i podoficerów we wsi Mokramy.

Do niewoli sowieckiej trafiła kadra i załogi jednostek Flotylli Pińskiej, które nie dołączyły do Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polesie” oraz ewakuowani marynarze z polskiego Wybrzeża. Do maja 1940 r. w obozie w Kozielsku przebywało łączno 27 oficerów Marynarki Wojennej. Z grupy tej ocalalo jedynie 3, pozostały zostali zamordowani w Lesie Katyńskim. Ogółem w Charkowie, Katyniu i innych miejscach na terenie ZSRR zamordowanych zostało 78 oficerów Marynarki Wojennej. Ci, którzy przeżyli sowieckie lagry, po układzie Sikorski-Majski w 1941 r. przybyli do Wielkiej Brytanii wstępując w szeregi Polskiej Marynarki Wojennej.

Dawni marynarze znad Piny, którzy pozostali w kraju, dzielili losy jego mieszkańców. Włączali się w działalność konspiracyjną, wступając w szeregi Armii Krajowej, Batalionów Chłopskich i Narodowych Sił Zbrojnych. Oddawali życie za Ojczyznę, ginąc w boju, bądź w obozach koncentracyjnych. Po zakończeniu II wojny światowej wielu z nich było represjonowanych przez władze komunistyczne Polski Ludowej.

Kmdr por. Stanisław Hryniwiecki na pokładzie ORP „Orkan”. W 1919 zgłosił się do Wojska Polskiego i otrzymał przydział do Flotylli Pińskiej. W 1920 był oficerem artylerii, a następnie dowódcą na statku pancernym „P-1”. Pod koniec 1942 został dowódcą niszczyciela ORP „Orkan”. Zginął 8 października 1943 na Atlantyku w wyniku stoczonych ORP „Orkan” przez niemiecki okręt podwodny.
Ze zbiorów Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni.

ORP „Garland”, znak taktyczny H37 w latach 1940–1946 niszczyciel Polskiej Marynarki Wojennej. W czasie II wojny światowej dowódcą okrętu był kmdr por. Henryk Eibiel, w latach 1936–1939 zastępca dowódcy Flotylli Rzecznnej w Pińsku. Ze zbiorów Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni.

LISTOPAD

2020

N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	pn
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23

Kontynuacja

Bosmanenat Adam Bajraszewski, polski Tatar. Po wojnie mieszkaniec Cieplic koło Jeleniej Góry.
Ze zbiorów Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej.

TRADYCJI POLSKICH
FLOTYLLI RZECZNYCH
A ODRZE PO 1945 r.

Kpt. Jan Sobiegraj na wrocławskim Rynku, 1950 r.
Ze zbiorów Katarzyny Sobiegraj.

Po zakończeniu wojny wielu Polaków opuściło Kresy Wschodnie i przybyło na Ziemię Zachodnią. Wśród nich byli również dawni marynarze Flotylli Pińskiej, którzy włączyli się w dzieło odtworzenia żeglugi na Odrze.

Odra po 1945 r. uzyskała miano najbardziej uprzemysłowionej rzeki Europy. Według ustaleń konferencji w Poczdamie roszczenia Polski dotyczące przejęcia floty handlowej miał zaspokoić ZSRR. Jednak Rosjanie traktowali flotę odrzańską najpierw jako zdobyczę wojenną, później jako przedmiot własnych reparacji wojennych. Nadodrza było traktowane przez ZSRR jak terytorium wroga. Przejeli dokumentację urzędów odrzańskich. Większość planów i opisów działania infrastruktury nie została przekazana stronie polskiej nawet po jej całkowitym objęciu administrowania rzeką. W ramach reparacji wojennych Rosjanie zdemonstrowali ważniejsze elementy systemu oraz przejęły statki rzeczne pozostające na Odrze i w ich strefie okupacyjnej. Najpierw zajmowały statki zdane do natychmiastowego użytku, potem zagospodarowywały oraz konfiskowały te wydobyte przez Polaków z dna rzeki. Działania ZSRR dowodziły, że nie przewidywano utraczenia żeglugi na Odrze w skali sprzed 1944 r., mimo że nowi gospodarze pragnęli utrzymać gospodarczy charakter rzeki. Procesu zniszczenia systemu odrzańskiego dopełniła trwająca do 1952 r. nieograniczona eksploatacja Odry przez armatorów radzieckich niepoparta odpowiednią konserwacją.

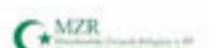
Pomimo istniejących tradycji Zarząd Polskiej Żeglugi Śródlądowej podjął decyzję w 1946 r. o utworzeniu szkoły kształcącej kadry dla transportu wodnego, która działała we Wrocławiu od 1947 do 2005 r. W 2016 r. Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej rozpoczęło procedurę odtworzenia Technikum Żeglugi Śródlądowej we Wrocławiu.

GRUDZIEŃ

2020

wt	śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz	pt	so	N	pn	wt	śr	cz
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24

Opracował zespół autorów w składzie:

dr Stanisław A. Bogaczewicz
dr Tomasz Gałwiak
Stanisław Kiełb
dr Andrzej Olejniczak
Jerzy Rudnicki

Recenzenci:

dr Jan Pyś
Urząd Zegluga Śródlądowej
we Wrocławiu

dr Ksawery Jasiak
Delegatura Instytutu
Pamięci Narodowej w Opolu

Opracowanie graficzne:
Paweł Wielemborski
„Metaloplastyka”
Marian Ostrowski

Bosmanmat Jan Sobiagraj, marynarz Flotylli Pińskiej. Ukończył Szkołę Specjalistów Rzecznych w Brześciu nad Bugiem, uzyskując specjalność sterognalista, Podoficerską Szkołę Specjalistów Rzecznych w Brześciu, a następnie z wynikiem celującym kurs dowódców kutrów uzupełniony w Berezie Kartuskiej. Dowódca kutra uzbrojonego KU-30. W czasie II wojny światowej żołnierz oddziału partyzanckiego „Jędrusie” działającego na pograniczu Kieleckim i Rzeszowskim, żołnierz Batalionów Chłopskich i Armii Krajowej. W latach powojennych jeden z pierwszych polskich dowódców statków na Odrze, współtwórca Państwowej Szkoły Zeglugi Śródlądowej we Wrocławiu, kapitan żeglugi śródlądowej. Represjonowany przez aparat bezpieczeństwa Polski Ludowej. Ze zbiorów Katarzyny Sobiagraj.